Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lausunto lakivaliokunnalle

1. Yleistä

Poliisin näkökulmasta on myönteistä, että oikeusalalla pyritään edistämään digitaalisten ratkaisujen käyttöä, sillä ne mahdollistavat nopeamman ja luotettavamman tiedonvaihdon. Terrorismi muodostaa vakavan turvallisuusuhan, jonka ennaltaehkäiseminen ja torjunta vaatii tehokkaita rajat ylittävän yhteistyön keinoja. Valtioneuvoston kirjelmä koskee osana isompaa ehdotuskokonaisuutta annettua ehdotusta terrorismitapausten tiedonvaihtoa koskien ja poliisi tulee osallistumaan aktiivisesti ehdotuskokonaisuuden kansalliseen valmisteluun.

Terrorismirikoksia koskevan ehdotuksen tavoitteina on selkiyttää ja vahvistaa jäsenvaltioiden velvollisuutta jakaa tietoa Eurojustin kanssa, poistaa oikeudellinen epävarmuus Eurojustin terrorismirekisteriltä ja saattaa sääntely tietosuojadirektiivin mukaiseksi. Tavoitteet ovat poliisin näkökulmasta kannatettavia.

Poliisille on tärkeää, että neuvotteluissa huomioidaan kansallinen esitutkinnan tutkinnanjohtajajärjestely ja pidetään mielessä Europolille terrorismin torjunnan alalla säädetyt tehtävät.

Digitaalisen tiedonsiirron kehittäminen aiheuttaa väistämättä kustannuksia, yleensä sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa ja näitä on pyritty arvioimaan myös valtioneuvoston kirjelmässä. Kustannustehokkuuden ja toiminnan johdonmukaisuuden nimissä uusien omaksuttujen ratkaisujen tulisi huomioida täysimääräisesti automatisoinnin ja jäsentelyn alalla jo aiemmin tehty työ.

2. Yksityiskohtaisia huomioita asetusehdotuksesta ja valtioneuvoston kannasta

Erilaisten kansainvälisen yhteistyön tilanteiden ratkaisemiseksi olisi myönteistä, että Eurojust voisi tukea jäsenvaltiota myös yhtä jäsenvaltiota ja kolmatta valtiota tai kansainvälistä järjestöä koskevissa asioissa ja tässä yhteydessä erityisesti Interpolin kanssa.

Kansallisten tutkinnanjohdon erityispiirteiden huomioiminen tarkoittaisi esimerkiksi, että neuvotteluissa varmistetaan mahdollisuus nimetä poliisin edustaja Eurojustin kansalliseksi yhteyshenkilöksi terrorismia koskevissa asioissa.

Poliisin näkökulmasta ehdotettuun uuteen 21 a artiklaan kirjattu tiedon antamisen velvollisuuden ajankohta on merkityksellinen, sillä terrorismirikosten esiselvittely ja kansainväliset tiedonluovutukset terrorismiasioissa vaativat tarkkaa harkintaa niin salassapitovelvoitteiden kuin tiedon omistajuuden näkökulmista. On tärkeää varmistaa tiedonluovuttamissääntelyn täsmällisyys ja velvoitteiden rajaukset ja tältä osin kirjelmässä esitetty kanta on hyvin muotoiltu. Neuvotteluissa on huomioitava, että mahdollisia esiselvitysvaiheen yhteydenottoja poliisista syyttäjään ei tulisi saattaa tiedottamisvelvollisuuden piiriin. Sen sijaan aikanaan kansallisessa täytäntöönpanossa olisi syytä tarkastella, tulisiko joissain tällaisissa tilanteissa mahdollistaa vapaaehtoinen tietojen toimittaminen. Tässä yhteydessä voi todeta, että Eurojust-asetuksessa käytetty termi ”tiedottaminen” on harhaanjohtava ja ilmoittaminen tai tiedon toimittaminen vastaisi paremmin merkityssisältöä.

Ehdotuksen mukaan tiedonsiirrossa käytettäisiin e-Codex-järjestelmää, jonka käyttöönotto poliisissakin tulee ajankohtaiseksi, jos komission ehdotuskokonaisuuteen kuuluvan ns. digitalisaatioehdotuksen (KOM(2021)759 lopullinen) säännökset tulevat hyväksytyiksi. Valtioneuvoston kirjelmään on hyväksyttävällä tavalla kirjattu huomiot siitä, että kustannusarvioissa tulee huomioida myös poliisin toimiminen turvallisuusverkossa, toisin kuin syyttäjät.

Turvatun digitaalisen viestinnän saralla on EU:n oikeus- ja sisäasioissa tehty viime vuosina merkittävää kehitystyötä sekä teknisten ratkaisujen löytämiseksi että järjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi. Esimerkiksi hyväksytyissä yhteentoimivuusasetuksissa (2019/818/EU ja 2019/817/EU) on määritetty viranomaisten ja organisaatioiden väliseen rajat ylittävään jäsenneltyyn tiedonvaihtoon ns. UMF-viestimuotoa (universal message format) koskeva standardi. Yhteentoimivuusasetuksen mukaan standardia käytetään oikeus- ja sisäalan uusien tietojenvaihtomallien ja tietojärjestelmien kehityksessä (38 art.). Neuvotteluissa olisi tarkkaan selvitettävä, missä määrin UMF-standardi olisi hyödynnettävissä kansallisten viranomaisten ja Eurojustin välisessä tiedonvaihdossa, sillä tällä voi olla merkittäviäkin vaikutuksia tiedonluovutuksista aiheutuvaan järjestelmäkehitykseen, työmäärään tai muihin kuluihin.

Poliisin mahdollisuudet hyödyntää EU-rahastojen kautta kanavoitua EU-rahoitusta oikeusalan digitalisaatiouudistuksesta mahdollisesti sille aiheutuvien kustannusten kattamiseksi ovat rajalliset, sillä nyt samanaikaisesti rahoitusta käytetään merkittäviin järjestelmämuutostöihin esimerkiksi SIS-uudistukseen ja yhteentoimivuusasetusten täytäntöönpanoon liittyen. Tältä osin poliisi tulee tarvitsemaan kansallista lisärahoitusta, jonka määrää arvioidaan tarkemmin ns. digitalisaatioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Poliisin näkökulmasta ei olisi erityisen ongelmallista, jos syyttäjällä tai Eurojustilla olisi oikeus käsitellä biometrisia tietoja. Todennäköisesti tähän liittyisi kuitenkin järjestelmien yhteentoimivuuden kautta kustannuksia. On varmistettava, että sääntelystä tulee selkeää.

Poliisitarkastaja Jenni Juslén

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 07.02.2022 klo 10:51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet -

Jakelu Eduskunta/LaV

Tiedoksi SM/PO Elina Rantakokko